

Møteinnkalling

Utval:	Fylkeseldrerådet i Hordaland
Møtestad:	Fylkesutvalsalen, 3. etasje, Fylkeshuset, Agnes Mowinckelsgt. 5, Bergen
Dato:	19.06.2019
Tid:	09:30

Program

- 09:30 – 10.00 Tentativt: Orientering frå Opplæringsavdelinga om aktivitørfaget og innsøking til helsefaga*
- 10:00 – 10:15 Tentativt: Orientering om Kontaktutvalget mellom innvandrere og styresmakter (KIS)*
- 10:15 – 10:30 Pause
- 10:30 – 12:00 Sakshandsaming
- 12:00 – 12:30 Lunsj
- 12:30 – 15:00 Sakshandsaming

*Dersom orienteringane må utgå vil det verte sakshandsaming i dette tidsrommet.

Dersom nokon av utvalet sine medlemmer ikkje kan møta og må melda forfall, vert dei bedne om å gjere dette snarast ved å fylle ut skjemaet på www.hordaland.no/forfall.

Innkallinga gjeld valde medlemmer i Fylkeseldrerådet i Hordaland. Ved eventuelt forfall frå faste medlemmer vil varamedlemmer bli kalla inn særskilt.

Gunda Falao Sparre
utvalsleiar

Sakliste

Utvals- saknr	Innhald	Arkiv- saknr	U.Off.
PS 44/19	Godkjenning av møteinnkalling		
PS 45/19	Godkjenning av møtebok forrige møte		
PS 46/19	Godkjenning av sakliste		
PS 47/19	Referatsak (meldingar)		
RS 15/19	Uttaler frå årsmøtet til pensjonistforbundet Hordaland	2018/16480	
RS 16/19	Intervjureferat frå forvaltningsrevisjonen av TT-ordninga i HFK	2018/16480	
RS 17/19	Tilbakemelding på høyringssvara til Seniorplanen til Bergen kommune	2018/16480	
RS 18/19	Budsjettstatus for FYEL og utgifter til Vestlandskonferansen	2018/16480	
PS 48/19	Ymse		
PS 49/19	Invitasjon til presentasjon av FYEL i Kontaktutvalget mellom innvandrere og styresmakter	2018/16480	
PS 50/19	Høyring - NOU 2019:10 - Openhet i grenseland	2018/16480	
PS 51/19	Evaluering av Vestlandskonferansen 2019	2018/16480	
PS 52/19	Evaluering av den nasjonale eldrerådskonferansen 2019	2018/16480	
PS 53/19	Haustkonferansen 2019	2018/16480	
PS 54/19	Invitasjonar til orienteringar i neste møte for fylkeseldrerådet	2018/16480	

PS 44/19 Godkjenning av møteinnkalling

PS 45/19 Godkjenning av møtebok forrige møte

PS 46/19 Godkjenning av sakliste

PS 47/19 Referatsak (meldingar)

Fra: Pensjonistforbundet Hordaland (Hordaland@pensjonistforbundet.no)

Sendt: 02.05.2019 11:48:21

Til: Marielle Solheim

Kopi:

Emne: Uttale

Vedlegg: Koengen uttalelse bpf.docx;Uttalelse om forskriften til kommuneloven om eldreråd.docx;BPf innspill
Seniormeld 2-media.docx

<Hei

Da håper jeg det er de rette du har fått. Jeg tenkte at uttalene også lå i den du først fikk, men det gjorde de ikke.,
Beklager det ekstraarbeidet det har gitt deg.

Per Engebreth Stiegler

Fylkessekretær

Tlf. 97 74 27 19

Uttalelse fra Årsmøtet i Bergen Pensjonistforening

Godsterminal på Koengen vil vi ikke ha!

Det er en svært dårlig ide å bruke å bruke Bergenhus/Koengen til omlasting av biler, fra jernbane- til vogntog.

Årsmøtet i Bergen Pensjonistforening er enig med Riksantikvaren som har sagt et klart nei til BaneNors ønske om å benytte Koengen som godsterminal.

Området Sverresborg/ Koengen/ Bergenhus har stor historisk og arkeologisk verdi og en godsterminal på deler av området må unngås.

Området har også andre kvaliteter. Bergen Pensjonistforening slår fast at området har stor betydning og verdi som parkområde i sammenhengen med Sverresborg og Bergenhus. Området er lett tilgjengelig, også for dem som ikke lenger er så raske til bens. Og det ligger sentralt i byen. Derfor må Koengen ikke leies ut, ikke en gang midlertidig, til godsterminal, men beholdes samlet som parkareal.

Også i Bergen Pensjonistforening går på konserter på Koengen. Vi ønsker å beholde og utvikle mulighetene til å kunne samles til store utendørskonserter her. Rør ikke konsertarena Koengen!

Da Koengen ble oppgradert og åpnet etter å ha vært lagerplass for Bergenske i mange år var vi mange som gledet oss. At området nå blir brukt til de mykere militære aktiviteter som for eksempel Bergenhus Festningsmuseum er et stort pluss. Det er nå et av museene i byen vår som har størst tilstrømming. Verken museet eller Divisjonsmusikken er tjent med en støyende godsterminal rett utenfor sine lokaler.

Det er mange som benytter Bergenhus-Koengen. Vi vil nevne beboerne i et tett bebygget byområde, vi vil nevne idrettslagene i bydelen og vi nevner turister til og fra skipene.

Årsmøtet i Bergen Pensjonistforening mener det må være mulig å finne alternativer til godsterminalen og mener at en terminal på Koengen aldri må bli godkjent.

Bergen, 21.02.2019
Årsmøtet i Bergen Pensjonistforening
Kjell Mjåtvedt, leder

Forslag til uttalelse vedtatt på årsmøtet til Pensjonistforbundet Hordaland:

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Høringsuttalelse om forskrift om kommunale og fylkeskommunale råd for eldre, for personer med funksjonsnedsettelse og for ungdom (deres ref. 18/5561).

Årsmøtet i Pensjonistforbundet Hordaland slutter seg i hovedsak til den uttalelsen som er avgitt av Pensjonistforbundet 22.02.2019.

Vi ønsker å komme med noen ytterligere betraktninger og kommentarer.

Mandat

Vi støtter Pensjonistforbundets uttalelse om et nasjonalt vedtatt mandat.

Hvis det enkelte kommunestyre skal vedta mandatet vil det kunne medføre at det blir ulikt mandat i nabokommuner. Det vil gjøre arbeidet vanskeligere i forhold til en felles opplæring av eldrerådene, både på lokalt-, fylkes- og nasjonalt nivå.

Kommunestyrene kan legge for store begrensninger i utformingen av mandatet ut fra utenforliggende årsaker, noe som vil være svært uheldig.

Det er avgjørende for tilliten til Eldrerådene at det er et felles mandat fastsatt på nasjonalt nivå.

Sammenslåing av råd

Sammenslåing av råd ser vi på som uheldig. Yngre personer med funksjonshemming fortjener ikke å bli satt i bås med eldre og vice versa.

Rådernes sammensetning

Pensjonistorganisasjonene må ha flertall i rådene dersom troverdigheten skal være til stede.

Leder og nestleder bør velges blant pensjonistorganisasjonenes representanter. Ellers kan vi risikere at bindingen til politiske partier/kommunestyre medfører at Eldrerådet kommer i miskreditt.

Forslagsrettet til hvem som skal være medlem må være som nå, nemlig at pensjonistorganisasjoner har forslagsretten. Hvis det åpnes for formuleringen «*organisasjoner for eldre og andre organisasjoner som representerer eldre*» kan en risikere at mindre interesseorganisasjoner med et snevert interessefelt kommer inn. Dermed kan tilliten til Eldrerådet som egnet organ svekkes.

Det må stilles krav til organisasjonene som nominerer at de har en aktiv organisasjon i kommunen for kommunale råd, og på fylket for fylkesrådene. Det er kommunens/fylkets innbyggere sine interesser som skal ivaretas av disse folkevalgte representantene, og da må de ha sin forankring i lokale organisasjoner.

Aldersgrense

Representantene fra pensjonistorganisasjonene bør velges blant medlemmer med en nedre aldersgrense på 62 år.

Tidlig involvering

I høringsbrevet og forskriften oppfattes det at mye er beskrevet i forhold til vedtak i Kommunestyret. Mange har delegert til komiteer, utvalg og formannskap omfattende vedtaksmyndighet.

Involveringen av Eldrerådene må skje før sakene kommer til behandling i vedtaksføre organ i kommunen, og slik at uttalelser fra Eldrerådet følger saken fra første behandling i politisk organ. Dette må medføre at møteplanen for Eldrerådene legges opp i forhold til saksgangen i øvrige kommunale organ.

Sekretariatshjelp.

Det må være tilgang til sekretariatshjelp i forbindelse med møtene, hjelp som sørger for innkalling til møtene, tilrettelegger det praktiske for møtene, fører møtebok og som sender ut relevante vedtak som eldrerådet har gjort. I tillegg til dette må sekretæren finne frem saker i det kommunale system som rådet etter loven skal behandle.

Opplæring.

Det presiseres at det er svært viktig å gi eldrerådsmedlemmene god opplæring. Helst lik med den de folkevalte får i den enkelte kommune. Viss denne skjer sammen med de folkevalte, vil det også knyttes verdifulle kontakte.

Vedtakskompetanse

Det er svært få saker der Eldrerådet fatter vedtak som dreier seg om bruk av penger. Når innbyggerne skal involveres til mer aktiv deltagelse er det ikke forenlig med å begrense rådernes vedtaksmyndighet.

Eldrerådene bør få vedtaksmyndighet i saksområde som er særlig eldrerettet, for eksempel bruken av avsatte midler til «den kulturelle spaserstokken».

Pensjonistforbundet i Hordaland

Atle Lerøy
leder

Kopi:
Pensjonistforbundet

Uttale om eldrepolitikk fra Bergen pensjonistforening

Bergen Pensjonistforening vil påpeke følgende områder der eldrepolitikken må forsterkes og gjennomføres i forbindelse med kommunens seniormelding for et aldersvennlig samfunn:

- Ensomhet er i ferd med å bli den største folkesykdommen, ikke minst for pensjonister. Virker svært nedbrytende på humør, aktivitetsnivå og helse - personlige ressurser generelt, viktig å ta hensyn til i planen.
- Det må utarbeides en lett tilgjengelig oversikt av hva som finnes av tilbud for seniorerne i Bergen. En ser ofte at allmenne tiltak som fortrinnsvis var ment for mindre privilegerte grupper, ikke når disse.
- Det er behov for spisesteder omkring i nærmiljøene med god, sunn mat til en rimelig penge og hvor pensjonister kan møtes daglig.
- Vi trenger hyggelige og innholdsrike bomiljøer med kort avstand til butikker og aktiviteter. Må invitere boligbyggelagene til idedugnad.
- Vi trenger rådgivningskontor for pensjonister bl a i forhold til bosituasjon og ellers i forhold til planlegging av alderdommen. Kfr «Tante Emmas hus» i Stavanger.
- Vi må utnytte frivillighetssentralene enda bedre både mht frivillighet og aktiviteter.

Forøvrig har Pensjonistforbundet har foreslått at det opprettes helsestasjoner for eldre, tilsvarende helsestasjoner for ungdom - bl a på bakgrunn av fastlegenes mangel på tid til hver pasient og manglende faglige bredde, særlig på det forebyggende område. Aktuelt også i Bergen.

Videre ønsker vi å påpeke at en nå har en mye mer differensiert gruppe eldre enn tidligere og at det er svært vanskelig å få til vanlig åpne aktiviteter for eldre generelt. En må vurdere å skille mellom personer f. eks før og etter 80 år. Eldresentrene/seniorsentrene fungerer eksempelvis ikke for de yngre pensjonistene, slik at dette tilbudet i virkeligheten ikke eksisterer lenger for denne gruppen.

Mht egenaktivitet ser vi det som viktig at det legges til rette for at pensjonister og deres foreninger kan drive og utvikle aktiviteter sammen med eller med støtte av det offentlige.

Foreningen vår har tidligere tatt opp spørsmålet om et delvis selvorganisert Aktivitetssenter sentralt i Bergen « Veksthuset 60+», hvor pensjonistene kan bygge opp en seniorkultur gjennom ulike aktiviteter og nyorientering og utvikle frivillighet gjennom eldre hjelper eldre. Denne muligheten til sosialisering er trangere i lokale kultursenter hvor en konkurrerer om plassen med alle andre. Aldri før i historien har det vært behov for å bygge opp en egen seniorkultur hvor pensjonistene kan utvikle sine ressurser på nye områder i livet, i stedet for faren for å visne hen med konsekvenser for liv og helse.»

Intervjureferat

Namn: Gunda Falao Sparre, leiar for Fylkeseldrerådet i Hordaland

Stad/Dato: Deloitte, Media City Bergen, 1. april 2019

Bakgrunn

- Sparre har vore leiar av fylkeseldrerådet sidan mars 2009, og var nestleiar før dette.
- Fylkeseldrerådet si oppgåve er å representere dei eldre i fylket. Fylkeseldrerådet er opptekne av TT-ordninga fordi ordninga vedkjem mange eldre brukarar.

Endringar i TT-ordninga i 2017

- Den viktigaste saka for Fylkeseldrerådet i samband med TT-ordninga har vore å fjerne ordninga der dei som vart innlagt på sjukeheim mista godkjenninga som TT-brukar med mindre dei var rullestolbrukarar eller blinde. Fylkeseldrerådet klaga dette inn til Hordaland fylkeskommune ved Samferdselsavdelinga, som sa at de skulle sjå på det når dei skulle revidere ordninga neste gang. Da framlegget til endra TT-ordning kom i 2017, blei Fylkeseldrerådet invitert til å skrive høyringssvar. Utover å skrive høyringssvar hadde rådet ingen kontakt med Hordaland fylkeskommune i samband med endringa av TT-ordninga.
- I forslag til endring av forskrift om Transportordninga for funksjonshemma i Hordaland, var setninga om at brukarar mista godkjenning så snart dei hamna på sjukeheim tatt vekk, noko Fylkeseldrerådet var godt nøgd med.
- I samband med endringa av forskrifta var Fylkeseldrerådet bekymra for mogelege konsekvensar av å auke minstealderen for å få livsvarig godkjenning som TT-brukar frå 80 til 85 år. Fylkeseldrerådet var einige i endringa, men var redd for at de som allereie hadde fått innvilga livsvarig godkjenning, men som var under 85 år, no ville falle mellom to stolar og miste godkjenninga. Fylkeseldrerådet tok opp i høyringssvaret at dei ikkje stilte seg i mot endringa av minstealderen, men at den nye grensa måtte gjelde for nye søkjarar, og ikkje for dei som på tidspunkt for endringa allereie hadde fått livsvarig godkjenning fordi dei var over 80 år. Dette blei løyst ved at det blei vedteke at aldersgrense for livsvarig godkjenning fall vekk.
- Fylkeseldrerådet støtta forslaget til fylkesrådmannen om å innføre lik grunnkvote til alle brukarane, men med det unnataket som blei nemnt i innstillinga om å gje brukarar av elektrisk rullestol ein høgare kvote.
- Vidare støtta Fylkeseldrerådet forslaget om å flytte all saksbehandlinga knytt til TT-ordninga frå kommunane til fylkeskommunen. Etter Fylkeseldrerådet si meining vil dette kunne sikre betre vilkår for likebehandlingsprinsippet.

Positive aspekt ved TT-ordninga

- TT-ordninga er svært populær blant eldre brukarar som Fylkeseldrerådet representerer. Rådet har inntrykk av at nokre av brukarane nyttar TT-kortet på feil vis. Til dømes er det ikkje uvanleg at eldre brukarar nyttar kortet når dei skal til legen fordi det er lettare å dra TT-kortet enn å måtte fylle ut skjema knytt til pasientreiseordninga.
- Fylkeseldrerådet har inntrykk av at godkjenningsprosessen for TT-brukarar fungerer godt.

Punkt for forbedring

- Fylkeseldrerådet har ikkje fått klagar på TT-ordninga frå brukarane dei representerer. Innspelet knytt til at eldre ikkje skulle miste godkjenninga når dei hamna på sjukeheim blei gitt på Fylkeseldrerådet sitt eige initiativ.
- I Fylkeseldrerådet sitt høyringsinnspel i samband med endringane i TT-ordninga, godtok Fylkeseldrerådet innføringa av lik grunnkvote til alle brukarar, med unntak av brukarar av elektrisk rullestol. Fylkeseldrerådet synest det er rimeleg at rullestolbrukarar får større kvote enn andre brukargrupper.
- Fylkeseldrerådet meiner at brukarkvotane burde bli auka. Dette vil vere særleg viktig for brukarar i distrikta, fordi dei ofte har lengre reiser, og fordi dagens kvote rekk til svært få reiser. Fylkeseldrerådet ble invitert av fylkeskommunen i møte 3. mai 2017 for å komme med innspel i samband med at Hordaland skulle søke om å bli med i den utvida TT-ordninga. Det var ein munnleg dialog der Rådet for personar med nedsett funksjonsevne også var til stades. Det blei ikkje laga noko skriftleg frå dette møtet frå fylkeseldrerådet si side.

Fylkessamanslåinga

- Fylkeseldrerådet har merka seg at Sogn og Fjordane er med i den nasjonale utvida TT-ordninga, og rådet er spent på kva som kjem til å skje med ekstramidla til Sogn og Fjordane etter fylkessamanslåinga. Fylkeseldrerådet forventar at alle i nye Vestland fylke vert behandla likt, og at Hordaland òg blir omfatta av den utvida ordninga. Fylkeseldrerådet kjem til å be om å få kome med innspel når nye felles retningslinjer for TT-ordninga i nye Vestland fylke skal utarbeidast.

Tilleggsinformasjon frå fylkeseldrerådet i samband med verifisering av referat:

- I fylkeseldrerådet si årsmelding for 2017, side 9, finn de den uttalen fylkeseldrerådet kom med i 2017 om forslag til endringar i TT-ordninga.
- I 2018 inviterte samferdselsavdelinga, i brev av 30.04.2018, fylkeseldrerådet til å koma med innspel til søknad frå Hordaland fylke til Samferdselsdepartementet om utvida midlar til TT-ordninga. Fylkeseldrerådet kom med innspel i brev datert 4. mai 2018. Hordaland fekk heller ikkje midlar dét året.
- I brev av 21.01.2019 til Hordaland fylke si samferdsleavdeling oppfordrar fylkeseldrerådet Hordaland fylke om å søkja om utvida TT-midlar også for 2019 ettersom Hordaland og Sogn & Fjordane skal bli eitt fylke, Vestland, frå 2020. Sogn & Fjordane fekk utvida TT-midlar i 2018.

Notat

Dato: 31.05.2019
Arkivsak: 2018/16480-95
Saksbehandlar: marsoh

Til: Fylkeseldrerådet

Frå: Fylkesrådmann

Tilbakemelding på høyringssvara til Seniorplanen til Bergen kommune

«Et eldrevennlig Bergen - Seniorplan for Bergen kommune 2019-2024» har vore ute på høyring, og som gjort greie for i RS 10/19 Høyringssvar - Eit eldrevennleg Bergen - Seniorplan for Bergen kommune 2019 - 2024, har fylkeseldrerådet i Hordaland levert svar på høyringa. Eldrerådet i Bergen kommune har fått tilsendt byrådet i Bergen si tilbakemelding på høyringssvara som kom inn, og de finn dette vedlagt til orientering.

Saksdokumenta i kommunen, inkludert fylkeseldrerådet sitt innspel, vidare saksgang, og sjølve planen, finn de på [Bergen kommune sine nettsider](#) (direktelenke).

Vedlegg

- 1 Tilbakemeldingar på Seniorplanen til Bergen kommune

Saksutredning:

«Et eldrevennlig Bergen – Seniorplan for Bergen kommune 2019-2024» inneholder tiltak som skal gjøre Bergen til en kommune som i enda større grad legger til rette for en aktiv og trygg alderdom. Dette skal bli gjort gjennom innsats innen 1) Kunnskap og teknologi, 2) Arbeids- og næringsliv, 3) Frivillighet, tros-, kultur- og idrettstilbud, 4) Bolig og nærmiljø, 5) Transport og mobilitet, 6) Utendørs- og naturområder, og 7) Kommunikasjon og medvirkning.

Høringsinnspill

Det er kommet totalt 9 høringsuttalelser til planen. Alle innspillene er grundig vurdert og mange er nå innarbeidet i planen. Nedenfor presenteres en oppsummering av høringsinnspill som har beskrevet spesielle tema og behov for utdyping.

Flere av innspillene nevner viktigheten av gode helse- og omsorgstjenester med nok sykehjemsplasser og etterlyser mer om dette i planen. Byrådet er helt enig i at tilgang på gode helse- og omsorgstjenester er helt nødvendig for en trygg og verdig alderdom.

Grunnen til at det ikke omtales nærmere i denne planen er at byrådet i samme periode har lagt frem Plan for helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende eldre og Plan for helseinstitusjoner og boliger med heldøgnsbemanning. Sistnevnte plan gir byrådets strategi for å sikre et godt sykehjemstilbud for de som trenger det. Samtidig skal Plan for helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende eldre sikre at vi har gode tjenester til de som fortsatt bor i eget hjem. Dette har vært viktige satsingsområder for byrådet og er en forutsetning for en eldrevennlig kommune.

Eldrerådet

Eldrerådet takker for godt samarbeid og god informasjon i den perioden det har vært arbeidet med planen og trekker frem flere av tiltakene i planen som positive for byens eldre. Blant annet støtter Eldrerådet tiltakene vedrørende datakurs, demensvennlig samfunn og synliggjøring av aktiviteter og tilbud som er spesielt eldrevennlige.

Innspill: Tiltak 12 vedr. skoler og idrettsarenaer som er spesielt tilpasset senioraktiviteter trekkes frem som særlig positivt, men eldrerådet ønsker at dette utvides med at det også må være plass til senioraktiviteter i kulturhusene.

Kommentar: Byrådet er enig i at det fortsatt skal være plass til senioraktiviteter på kulturhusene og mener ikke dette skal erstattes med skoler og idrettsarenaer. Kulturhusene er derfor allerede nevnt som eksempler på arenaer på side 29.

Innspill: Eldrerådet ønsker at det blir en mulighet for å ha personer som kan komme hjem og hjelpe til med det som en gang var små og enkle oppgaver, men som etter hvert blir mer krevende. Som å skifte lypærer, legge på rent sengetøy eller gjøre innkjøp. Eldrerådet mener at det vil gjøre det lettere for flere å bli boende i eget hjem dersom slike tjenester blir tilgjengelige, også for de som ellers ikke trenger helse- og omsorgstjenester.

Kommentar: Byrådet støtter eldrerådets vurdering av at mange vil ha nytte av praktisk hjelp for å kunne bo lengre i egen bolig. Dette kan gjelde mange som ellers ikke har behov for helse- og omsorgstjenester fra kommunen. I oppfølgingen av planen vil kommunen i dialog med frivillige organisasjoner undersøke mulighetene for å utarbeide et slikt tilbud. Dette er nå lagt inn som et eget tiltak i planen.

Innspill: Eldrerådet ønsker at det spesifiseres om tiltak 27 vedr. eldre fotgjengere også innebærer måking og strøing av fortau om vinteren, og om tiltak 33 vedr. brøyting av gang- og sykkelstier også gjelder fortau i byområdene. Eldrerådet mener videre at planen bør utvides med et eget tiltak om fremkommeligheten på fortauene i Bergen.

Kommentar: Byrådet kan bekrefte at det med vintervedlikehold også menes måking og strøing av fortau om vinteren. Bergen kommune har vedtatt strategi for drift og vedlikehold av det kommunale vegnettet¹. Ett av de fire målene i strategien er at det skal være enkelt å gå

¹ <https://www.bergen.kommune.no/politikk/styresett/#/utvalg/900073/mote/950120/sak/210109>

og sykle i Bergen hele året. Dette innebærer blant annet at drifts- og vedlikeholdsmidler skal prioriteres til viktige ferdselsårer for gående og syklende og at det skal etterstrebes en gjennomgående standard for gang- og sykkeltilbudet, uavhengig av veieier.

Når det gjelder fortauene så hører disse inn under kategorien «tilbudet for gående og syklende» og har dermed samme målsetning som resten av gang og sykkeltilbudet. Unntaket er fortauene i det sentrale byområdet som faller inn under politivedtektene. Kommunen har myndighet til å følge dette opp og utstede gebyr til huseier som ikke ivaretar sine plikter.

I strategien for drift og vedlikehold av det kommunale vegnettet er det også et mål at det skal være sikkert og forutsigbart for alle å ferdes i Bergen. Dette innebærer at universell utforming skal være fokus i alt drifts- og vedlikeholdsarbeid, samt at vegnettet skal driftes og vedlikeholdes slik at det oppfyller sin funksjon. Dette inkluderer å sikre god fremkommelighet på fortauene i Bergen.

Innspill: Eldrerådet mener det er positivt med tiltak som skal gjøre det enklere å være fotgjenger, men at det å kjøre egen bil er den eneste måten å være selvstendig på for en del eldre. Eldrerådet ber derfor om at det i parkerings- og reguleringsplaner i Bergen legges til rette for at de som er avhengig av bil fremdeles skal kunne parkere nær egen bolig.

Kommentar: Det er generelt lagt til rette for gateparkering på det kommunale veinettet, samtidig som boliger har parkeringsplass tilknyttet boligen på privat grunn. Det er et uttalt politisk mål at bruken av personbil skal reduseres til fordel for gange, sykling og kollektivtransport, samtidig som det skal fortettes i knutepunkt langs kollektivårene. Dette fører blant annet til at man i reguleringsplaner har hovedfokus på tilrettelegging for gående og syklende, gjerne slik at det skal være enkelt å komme seg til nærmeste kollektivpunkt uten bruk av bil. Ved å tilstrebe gode løsninger som er universelt utformet, tror byrådet at flere eldre vil kunne benytte seg av andre transportmåter enn egen bil.

Når det gjelder parkering for forflytningshemmede, gir lovverket kommunen hjemmel til å reservere parkeringsplasser på offentlig vei for de som trenger det mest. Altså de med betydelig redusert gangevne og som trenger bilen for å gjennomføre nødvendige ærend m.m. Eldrerådet kan få mer informasjon om dette, inkludert vilkårene som må oppfylles for å få innvilget denne type parkeringstillatelse, i et eget møte dersom de ønsker det.

I forbindelse med planarbeid kan det i noen grad være anledning til å se på behov for tilkomst med bil til boligbygg for eldre, enten dette er en del av planforslaget (f.eks sykehjem) eller eksisterende bygg i området. For bygg/institusjoner der flesteparten av beboerne ikke lengre kan bruke egen bil, vurderes løsninger for besøksparkering og tilkomst for taxi helt frem til inngangspartiet.

Byrådet ønsker at Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by. I et samfunn hvor vi blir flere og flere eldre er det derfor viktig å legge til rette for forskjellige løsninger tilpasset forskjellige innbyggergrupper.

Bergen Senior Høyre

Bergen senior høyre mener planen har mange gode tiltak og viser samtidig til de prioriteringene de selv har gjort når det gjelder seniorpolitikk i Bergen kommune. Flere av de temaene som nevnes i den forbindelse er allerede ivare tatt i Seniorplanen eller andre tilgrensede planer, som Plan for helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende eldre eller Handlingsplan for mat, måltider og ernæringsarbeid i pleie- og omsorgstjenesten 2018-2023.

Innspill: Bergen senior høyre trekker særlig frem utfordringene med ensomhet blant eldre og foreslår et tiltak (med henvisning til tiltak nr. 38) der man for eksempel innen ett år fra overgang til pensjonist (ut av arbeidslivet) sender en henvendelse fra kommunen for å kunne kartlegge behovet for og eventuelt tilby tilpasset aktivitetstilbud.

Kommentar: Byrådet visert til Plan for tjenester til hjemmeboende eldre der tjenesten forebyggende hjemmebesøk er omtalt. Forebyggende hjemmebesøk er et tilbud til alle over

75 år der man kan få råd og veiledning om hva man selv kan gjøre for å bevare helsen og forebygge sykdom, samt informasjon om ulike aktiviteter i lokalmiljøet. I Plan for hjemmeboende eldre er det også et tiltak å arrangere årlige seniordager i alle byområdene. Seniordagene skal fokusere på mestring og trygghet i eget hjem og sees i sammenheng med den større Seniormessen som står omtalt i seniorplanen. Målet med seniormessen er å samle både offentlige, private og frivillige aktører for å gi god informasjon til ulike aldersgrupper om hvordan man kan forberede egen pensjonisttilværelse og alderdom. Byrådet vurderer at tilbudet om forebyggende hjemmebesøk, sammen med seniordager og seniormesse, svarer på behovet som er beskrevet i innspillet fra Bergen Senior Høyre.

Innspill: Bergen senior høyre mener det bør legges til rette for at det skal bli enklere for flere å flytte til leilighet innenfor samme område som man har bodd i enebolig tidligere. Dette nevnes spesielt i forbindelse med å beholde nærhet til egen familie og foreslås løst ved å tillate småhusbebyggelse (maksimum 4 boenheter) i øvrig byggesone.

Kommentar: Byrådet er enig i at det for mange vil være en fordel å ha mulighet til å beholde nettverk og nærhet til familie og naboer selv om man har behov for å bytte bolig. Denne muligheten vil variere ut fra hvor man bor, forhold i boligmarkedet og egen økonomi. Byrådet ønsker mangfoldige bomiljø. I nytt forslag til Kommuneplanens arealdel (KPA)² inngår det krav til differensiert leilighetsstørrelse i boligmassen som bygges og krav til universell utforming er omtalt flere steder i bestemmelsene. Byrådet foreslår å åpne for mindre byggetiltak i øvrig byggesone i ny KPA ved at «det kan tillates eneboliger eller tomannsboliger, forutsatt at øvrige krav i bestemmelsene her er oppfylt» (ref. §26.5.). Dette er også kort omtalt i planen under Bolig og nærmiljø.

Innspill: Bergen senior høyre mener man bør kartlegge transportbehov/tilbud blant eldre i bydelene, og at dette i tillegg bør sammenstilles med behovet for andre aldersgrupper, så lenge bussene får en universell utforming.

Kommentar: Byrådet mener gode transportmuligheter er avgjørende for å være en eldrevennlig by. Dette kan både bestå av universelt utformede kollektivtilbud og mer tilrettelagte transportløsninger for de som har behov for det. Det generelle busstilbudet i Bergen blir fortløpende oppgradert til å ivareta brukerne med bl.a universell utforming og lavterskel innstigning, noe det også er egne nasjonale krav om. I tillegg ønsker kommunen å samarbeide med Skyss i evalueringen og kartleggingen av framtidige transportløsninger før dagens servicebuss skal nedlegges sommeren 2020 (jf. tiltak nummer 26).

Fylkeseldrerådet

Fylkeseldrerådet har lest planen med stor interesse og er særlig positive til at planen er oversiktlig og grei å sette seg inn i. Områdene som dekkes av tiltakene i planen sees på som viktige for å oppleve et godt liv som eldre innbyggere i Bergen kommune. Fylkeseldrerådet er spesielt glade for at planen legger opp til å utnytte ressurser kommunen allerede har og styrke samarbeidet med andre aktører, spesielt i tilknytning til transporttilbudet. Tiltakene knyttet til kommunikasjon med eldre, inkludert en egen seniorkontakt blir også nevnt som positive og viktige tiltak.

Innspill: Fylkeseldrerådet savner et forslag til prioritering mellom tiltakene gjennom planperioden, og foreslår noen prinsipper for prioritering av tiltak slik at kommunen kan komme raskt i gang med å realisere planen.

Kommentar: Byrådet takker for innspillene og har tatt disse med i vurderingen når det er satt opp en egen kolonne for planlagt oppstart av tiltak på siste side i planen.

Innspill: Fylkesrådet støtter at brøyting om vinteren er viktig, men mener det er like viktig at det er trygt å ferdes på fortau og gangveier i den lyse årstiden. De foreslår derfor at generelt vedlikehold av fortau og gangområde bør tas med som et eget punkt i rulleringen av trafikksikkerhetsplanen.

² <https://www.bergen.kommune.no/politikere-utvalg/api/fil/1646732/Forslag-bestemmelser-13-3-2019-pdf>

Kommentar: Byrådet viser til kommentar under eldrerådets innspill der det blant annet henvises til strategi for drift og vedlikehold av det kommunale vegnettet. Videre takker byrådet for innspillet og innarbeider dette i planens tiltak nr. 28.

Innspill: Fylkeseldrerådet finner det interessant og spennende at Bergen kommune vil prøve ut alternative boformer for eldre. Rådet oppfordrer kommunen til å ikke bare ta kontakt med private aktører i byggebransjen om slike prosjekt, men også å venda seg til alle de store boligbyggelagene i Bergen; BOB, Vestbo, OBOS.

Kommentar: Byrådet er opptatt av boligbyggelagene som mulige aktører i arbeidet med alternative og kollektive boformer for eldre. Boligbyggelagene er store profesjonelle aktører som håndterer en viss bredde i boligtilbud for beboergruppene. Når det under tiltak 23 vises til private aktører inkluderer dette naturligvis også boligbyggelagene.

Lars M. Helleland

Innspill: Helleland foreslår å forenkle planen ved å dele den opp i to deler.

Kommentar: Byrådet takker for innspillet. I og med at andre har gitt innspill på at planen er oversiktlig og grei å lese, har det ikke blitt prioritert å omstrukturere planen i denne omgang. Likevel vil byrådet vurdere om det bør utarbeides en forenklet brosjyre om planen i etterkant av at den er vedtatt av bystyret. Dette for at innholdet skal være lett tilgjengelig for flere.

Innspill: Videre foreslår Helleland å styrke bibliotekene vesentlig med opplæring, særlig innen nye teknologier.

Kommentar: Byrådet er enig i at bibliotekene har en svært viktig rolle som må ivaretas også i fremtiden og for eldre aldersgrupper. Byrådet viser til tiltak nr. 4 i planen der det står at Bergen kommune vil utvide tilbudene om datakurs/seniornett. Her vil bibliotekene være en av flere viktige arenaer.

Innspill: Helleland foreslår også å opprette tilbud på 2+1 sykler, særlig i bykjernen, men også i bydistriktene.

Kommentar: Byrådet viser til satsingen «Sykling uten alder» der frivillige sykkelpiloter i kommunen tar med eldre og personer med funksjonsnedsettelse ut på tur i nærområdet.

Delta

Delta støtter byrådet i arbeidet med å fremme god livskvalitet for alderdommen og arbeidet for at flere eldre skal kunne bo lengre i eget hjem.

Innspill: Delta mener det er viktig med arenaer for felles måltider i nærområdene. Delta trekker også frem viktigheten av at det er frivillige som setter i gang aktiviteter som turgrupper etc. og at dette blant annet kan bidra til å forebygge ensomhet og depresjon.

Kommentar: Byrådet er enig i at aktiviteter i regi av frivillige har en stor verdi og ønsker derfor å legge enda bedre til rette for frivillig arbeid, blant annet gjennom tiltak 12, 13 og 18 i planen. Initiativ til fellesmåltider i nærområdene er gode eksempel på aktiviteter som bør prioriteres under tiltak 18.

Innspill: Delta foreslår at det blir sett på løsninger som kan lette hverdagen til eldre, som for eksempel rådgivning til de som sitter med store hus/leiligheter de ikke trenger lengre.

Kommentar: Bergen Kommune driver ikke rådgivning ovenfor enkeltpersoner som skal selge eller kjøpe bolig, utover å være kreditor for personer som er kvalifisert for startlån. Eldre som skal selge et stort hus/ leilighet vil som regel ikke være i denne kategorien. Byrådet mener det likevel kan være viktig å kommunisere gode råd og oppfordringer om å tenke langsiktig når man skal velge ny bolig. Dette inngår blant annet i tiltak 37 der byrådet ønsker å informere innbyggerne om gode levevaner og hvordan man selv kan planlegge egen alderdom.

BAF Senior

BAF senior mener planen inneholder mange gode intensjoner og tiltak som vil gjøre Bergen til en mer eldrevennlig by. BAF Senior håper tiltakene kan realiseres snarest mulig, og trekker spesielt frem at gratis møtelokaler vil ha stor betydning for dem. Også tiltak for bedre informasjon om aktiviteter for eldre, og utvidelse av servicebusstilbudet nevnes som viktige. BAF Senior trekker frem betydningen av forskning og tilrettelegging av alternative boformer for eldre og utbygging av bofellesskap og bokollektiv for eldre. Dette mener de er viktige satsingsområder som det haster med å få realisert.

Innspill: BAF senior mener at opplysning til allmenheten om alternative boformer og bofellesskap må videreformidles til bergensere, fordi denne kunnskapen er lite kjent. Hvis byens eldre befolkning skal etterspørre alternative boformer, må de ha informasjon om dette ved gode eksempler.

Kommentar: Byrådet takker for innspillet og er enig i at kommunikasjon om alternative boformer og bofellesskap er viktig. Dette vil også være en naturlig del av en årlig seniormesse (tiltak 38) og informasjonsarbeid for hvordan man kan planlegge for egen alderdom (tiltak 37).

Senioruniversitetet UA3 Bergen

Senioruniversitetet er positive til høringsutkastet og mener det er en omfattende plan med et godt perspektiv og mange gode tiltak. De slutter seg til at eldrepolitikk er mye mer enn helse- og omsorgspolitik og at inkluderende arbeidsliv, frivillig sektor, boligbygging og transport er viktig. Tiltak 26 vedrørende videreutvikling av servicebusstilbudet trekkes frem som spesielt viktig.

Innspill: Senioruniversitetet arrangerer svært populære forelesninger med i gjennomsnitt 300 tilhørere. De understreker behovet for store nok lokaler og store kostnader knyttet til å få dette behovet dekket i dag. Senioruniversitetet ønsker gjerne å delta i en dialog knyttet til tiltak 12 for å undersøke hvordan en best kan sikre gode lokaler og arenaer for senioraktiviteter.

Kommentar: Byrådet takker for interessen og vil invitere senioruniversitetet i oppfølgingen av dette tiltaket. Byrådet viser også til tiltak 18 der det foreslås å styrke de årlige bevillingene til frivillige organisasjoner.

Innspill: Til slutt ønsker Senioruniversitetet at det informeres om senioruniversitetets aktiviteter i kommunen sine publikasjoner, og at dette inngår i tiltak 39.

Kommentar: Byrådet har innarbeidet dette i planen.

Husbanken

Husbanken mener planen er grundig og oversiktlig og at den har en klar avgrensning til Plan for helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende eldre og Plan for helseinstitusjoner og heldøgnsbemanning.

Innspill: Husbanken foreslår at det legges inn tiltak rettet mot å bygge flere nye boliger med tilgjengelighet og oppgradering av den eldre boligmassen slik at den får bedre tilgjengelighet. Dette for å tydeliggjøre behovet for flere tilgjengelige boliger i kommunen.

Kommentar: Byrådet viser til side 34 i planen er kommunens støtteordninger for tilpasning av eksisterende boliger er omtalt. I tillegg kan man også søke Husbanken om grunnlån for å tilpasse eller bygge bolig som er brukbar i alle livsfaser. Når de kommer til nye boliger reguleres dette mest effektivt gjennom Plan og bygningsloven og Byggteknisk forskrift.

Innspill: Husbanken viser til at nordmenn bruker store summer på oppussing av bolig hvert år og foreslår videre at det legges til et tiltak om å samarbeide med byggebransjen for å markedsføre livsløpsboliger i tilknytning til generell oppussing av boliger.

Kommentar: Byrådet påpeker at Byggebransjen er markedsstyrt og at det ikke er naturlig at kommunen inngår som markedsfører. Det er likevel aktuelt med andre tiltak som kan bidra til

å bevisstgjøre befolkningen og gjøre dem i stand til å selv gjøre opplyste valg. Byrådet viser til kommentarer på innspillene ovenfor vedrørende kommunikasjonsarbeid for planlegging av egen alderdom.

Innspill: Husbanken oppfordrer kommunen til å bruke resultatene i rapporten fra Bergen kommune og Husbankens heisprosjekt til å satse på etterinstallering av heis i lavblokker i samarbeid med boligbyggelagene.

Kommentar: Byrådet viser til at det i rapporten fra heisprosjektet presiseres at et viktig suksesskriterium for å få til etterinstallering av heis er et godt samarbeid mellom boligbyggelagene, kommunen og Husbanken. De tre boligbyggelagene i Bergen kommune er godt informert om ordningen. Når det likevel ikke er mange tilfeller av etterinstalleringer dreier dette seg om at det er tidkrevende prosesser der det til slutt er hvert enkelt borettslag som på en generalforsamling må stemme for etterinstalleringen. Det vil bli etterinstallering av heis i to av borettslagene som nevnes som eksempel i rapporten, mens de øvrige generalforsamlingene har sagt nei.

Etter at rapporten ble skrevet er ordningen med tilskudd fra NAV fjernet. Forutsigbarhet i finansiering og godt samarbeid mellom ulike involverte instanser har vært avgjørende ifølge boligselskapene som har etterinstallert heis. Best resultat får vi altså om vi alle jobber sammen.

Byrådet er usikker på hva Husbanken mener med «satse på etterinstallering» da det er Husbanken som sitter med de økonomiske virkemidlene gjennom tilskudd og grunnlån. Usikkerhet knyttet til fremtidige driftskostnader er ofte en utfordring som kan føre til nei til etterinstallering hos boligselskaper som stadig må ta valg om hva man skal prioritere av vedlikeholdsprosjekter.

En satsing på etterinstallering av heis må det med andre ord være en klar politisk vilje fra sentralt hold med tilhørende tilskuddsmidler, om ikke dette er på plass er det fånyttet for kommunen og boligbyggelagene å satse på det.

Stiftelsen Sesam

Stiftelsen sesam synes at Bergen kommune har lagt fram et solid høringsutkast med mange gode tiltak som kan bidra til bedre folkehelse blant eldre i Bergen. De er enige med de store linjene i planen, samt målene og tiltakene som skisseres.

Innspill: Det nevnes spesielt positivt at planen vektlegger viktigheten av at eldre har mulighet til å delta i frivillig arbeid. Likevel ønsker Stiftelsen Sesam at seniorplanen i enda større grad vektlegger verdien av å forplikte seg til frivillig arbeid over tid, og at de som samarbeider aktivt med frivillige, finner løsninger for å beholde de eldre som ønsker det, gjerne over flere år. Det foreslås å vektlegge hvor viktig det er med en god og gjennomtenkt oppfølging av eldre som bidrar til frivilligheten i bergen. Stiftelsen foreslår at punkt 17 på side 31 i planen endres til: *«Tilrettelegge for fleksibel frivillig innsats fra eldre gjennom frivilligsentralene, med fokus på oppfølging, og en digital plattform (som for eksempel Friskus).»*

Kommentar: Byrådet har innarbeidet forslaget i planen.

Innspill: Stiftelsen Sesam legger vekt på gode og inkluderende møteplasser i lokalsamfunnet og ønsker at det i tilknytning til tiltak 25 presiseres at Bergen kommune ønsker å legge til rette for flere møteplasser i nærmiljøene som kan invitere til gode møter på tvers av generasjonene.

Kommentar: Byrådet har innarbeidet forslaget i planen.

NotatDato: 03.06.2019
Arkivsak: 2018/16480-99
Saksbehandlar: marsoh

Til: Fylkeseldrerådet

Frå: Fylkesrådmannen

Budsjettstatus for FYEL og utgifter til Vestlandskonferansen

Vedlagt finn de budsjett for fylkeseldrerådet pr 31.05.19. Merk at utgiftene for Vestlandskonferansen, og delar av utgiftene til landskonferansen i Skien, ikkje er innlemma i denne oversikta.

Utgiftene til Vestlandskonferansen fordeler seg slik:

Hotell og konferanse	64069,5
Vidarefakturerast Rogaland	-17193,3
Vidarefakturerast Sogn og Fjordane	-16826,3
Honorar (musikarar og førelesarar)	9500
Oseana	1000
Gaver til førelesarar	900
Totale utgifter for FYEL	41450

	Regnskap	Budsjett inkl. endring
ALLE	116 090	208 331
Fylkeseldreråd	6 622	208 331
Kjøpte tenester, trekkpliktig	2 000	0
Bilgodtgjersle, trekkpliktig	69	0
Fast godtgjersle til politisk arbeid	0	68 750
Arbeidsgjevaravgift	292	9 581
Kontormateriell	0	98 750
Trykksaker	1 815	0
Beverting/matvarer	1 337	0
Gåver til ansatte	438	0
Opplæring og kurs	0	31 250
Bilgodtgjersle, oppgåvepliktig	455	0
Reiseutgifter, ikkje oppgåvepliktig	217	0
Utgiftsføring av betalt mva./kompensert	454	0
Kompensert mva.	-454	0
Rådsmøter	96 821	0
Bilgodtgjersle, trekkpliktig	40	0
Kostgodtgjersle, trekkpliktig	2 046	0
Møtegodtgjersle politisk arbeid	21 320	0
Tapt arbeidsforteneste politisk arbeid u/feriepengar	37 806	0
Arbeidsgjevaravgift	11 284	0
Beverting/matvarer	225	0
Opphaldsutgifter	2 304	0
Bilgodtgjersle, oppgåvepliktig	263	0
Kostgodtgjersle, oppgåvepliktig	4 387	0
Reiseutgifter, ikkje oppgåvepliktig	8 790	0
Utgiftsføring av betalt mva./kompensert	1 376	0
Overføring til andre (private)	8 357	0
Kompensert mva.	-1 376	0
AU	5 219	0
Tapt arbeidsforteneste politisk arbeid u/feriepengar	4 350	0
Arbeidsgjevaravgift	818	0
Reiseutgifter, ikkje oppgåvepliktig	51	0
Utgiftsføring av betalt mva./kompensert	6	0
Kompensert mva.	-6	0
Eigne arrangement	7 428	0
Arbeidsgjevaravgift	1 228	0
Opplæring og kurs	3 200	0
Kjøpte tenester	3 000	0

Avvik ift budsjett	Årsbudsjett	Disponibelt resten av året
92 241	500 000	383 910
201 709	500 000	493 378
-2 000	0	-2 000
-69	0	-69
68 750	165 000	165 000
9 289	23 000	22 708
98 750	237 000	237 000
-1 815	0	-1 815
-1 337	0	-1 337
-438	0	-438
31 250	75 000	75 000
-455	0	-455
-217	0	-217
-454	0	-454
454	0	454
-96 821	0	-96 821
-40	0	-40
-2 046	0	-2 046
-21 320	0	-21 320
-37 806	0	-37 806
-11 284	0	-11 284
-225	0	-225
-2 304	0	-2 304
-263	0	-263
-4 387	0	-4 387
-8 790	0	-8 790
-1 376	0	-1 376
-8 357	0	-8 357
1 376	0	1 376
-5 219	0	-5 219
-4 350	0	-4 350
-818	0	-818
-51	0	-51
-6	0	-6
6	0	6
-7 428	0	-7 428
-1 228	0	-1 228
-3 200	0	-3 200
-3 000	0	-3 000

PS 48/19 Ymse

Arkivnr: 2018/16480-97
Saksbehandlar: Marielle Solheim

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	49/19	19.06.2019

Invitasjon til presentasjon av FYEL i Kontaktutvalget mellom innvandrere og styresmakter

Samandrag

09.05.19 mottok fylkeseldrerådet, ved leiar og nestleiar, ein invitasjon frå Kontaktutvalget mellom innvandrere og styresmakter (KIS) til å halde eit innlegg i utvalsmøtet til KIS 24.05.19. Dette møtet er no utsett til 30.08.19, og invitasjonen står ved lag.

Som det stod invitasjonen er KIS

[...] en rådgivningsinstans i Hordaland som foreslår tiltak til politiske instanser og følger opp relevante saker innenfor integreringsfeltet. Formålet med utvalget er å legge til rette for gode integreringsprosesser for innvandrere i Hordaland. Utvalget består av innvandrerrepresentanter og politikere, samt byråkrater fra IMDi, Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune.

Temaet for nemnde møte er «Alderdom og integrering», og KIS ynskjer å høyre frå FYEL om

[...] hvem dere er, hva dere fokuserer på, hvordan dere jobber, hvilket fokus dere har, hvilken tilnærming dere har, utfordringer dere møter, suksesshistorier, om dere har spesielle tiltak i forhold til eldre med flerkulturell bakgrunn, og andre saker som kan være relevante for oss som utvalg å få høre om.

Fylkeseldrerådet vert bedne om å at stilling til å om de skal halde presentasjon i møtet, og kven som eventuelt skal stille.

Forslag til vedtak

Saka vert lagt fram utan tilråding

Bertil Søfteland
leiar fylkessekretariatet

Marielle Solheim
administrativ sekretær

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Arkivnr: 2018/16480-101

Saksbehandlar: Marielle Solheim

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	50/19	19.06.2019

Høyring - NOU 2019:10 - Openhet i grenseland

Samandrag

I samråd med Barne- og familiedepartementet og Kunnskapsdepartementet har Helse- og omsorgsdepartementet sendt på høyring NOU 2019: 10 Openhet i grenseland (bilete, film og lydopptak i helse- og omsorgstenesta, barnevernet, skulen og barnehagen).

Utredninga gjer greie for:

- kva reglar som gjeld for bilete, film og lydopptak i helse- og omsorgssektoren, barnevernet, barnehage og skule
- verksemdene sin tilgang til å regulere fotografering, filmopptak og lydopptak gjort av brukarar, pasientar, tilsette, pårørande, andre besøkande og media.
- dagens praksis og utfordringar i sektoren.

Høyringsbrev og sjølv høyringsnotatet er tilgjengeleg på [regjeringa sine nettsider](#) (direktelenkje).

Høyringsfristen er 01.10.2019.

Forslag til vedtak

Fylkeseldrerådet skriv eit forslag til høyringssvar som vert handsama i rådsmøtet i september.

Bertil Søfteland
leiar fylkessekretariatet

Marielle Solheim
administrativ sekretær

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Arkivnr: 2018/16480-102

Saksbehandlar: Marielle Solheim

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	51/19	19.06.2019

Evaluering av Vestlandskonferansen 2019

Samandrag

Vestlandskonferansen er ei årleg samling over to dagar, der fylkeseldreråda i høvesvis Hordaland, Rogaland, og Sogn og Fjordane møtast for å ta opp viktige og sentrale tema for eldre. Arrangementet går på rundgang, og i år var det Hordaland som var arrangør. Konferansen fann stad 8. - 9. mai på Solstrand Hotell og Bad i Os, og hadde demens som hovudtema. Programmet ligg vedlagt til orientering.

Fylkeseldrerådet vert no bedne om å evaluere konferansen, med vekt på kva som var bra og kva som kunne ha vore betre, både med tanke på program og administrasjon. Ei slik evaluering kan vere nyttig å ta med seg til seinare arrangement.

Forslag til vedtak

Saka vert lagt fram utan tilråding.

Bertil Søfteland
leiar fylkessekretariatet

Marielle Solheim
administrativ sekretær

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

VESTLANDSKONFERANSEN 2019

for fylkeseldreråda i Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland

---

8. - 9. MAI

Solstrand Hotell og Bad i Os kommune

ONSDAG 8. MAI

11:30	Frammøte ved Solstrand Hotell og Bad.
11:45	Avreise (i privatbilar) frå Solstrand til Luranetunet.
12:00 - 14:00	Opning av konferansen ved Terje Søviknes, ordførar i Os kommune. Omvisning i Tropehagen, og felles lunsj.
14:00	Retur frå Luranetunet til Solstrand.
14:00 - 15:00	Pause og innsjekk på Solstrand.
15:00 - 16:00	Om forskning på demens v/ Knut Engedal, professor emeritus, Universitetet i Oslo.
16:00 - 16:45	Musikkterapi i eldreomsorgen v/ Guri Dypvik og Sandra Thorstensen (Fjell kommune) og Gerd Karine Lunde og Kathrine Dale (Bergen kommune), musikkterapeutar i høvesvis Fjell kommune og Kompetansesenter for demens i Bergen kommune.
17:00 - 18:30	Utflukt til Oseana Kunst- & Kultursenter.
19.30 - 22:00	Middag. Vi møtast i resepsjonen og går saman til eigen spisesal.

PROGRAM

PROGRAM

TORSDAG 9. MAI

08:00 - 09:00	Frukost.
09:00 - 10:00	Velferdsteknologi og etikk v/ Knut Øvsthus, professor, Høgskulen på Vestlandet.
10:00 - 10:20	Pause og utsjekk.
10:20 - 11:15	Kompetanseheving i demensomsorgen i Os kommune v/ Astrid Døsen, koordinator for «Demensomsorgens ABC».
11:15 - 12:00	Råd for eit aldersvennleg Noreg v/ leiar Trude Drevland.
12:00 - 13:30	Lunsj.
13:30 - 15:00	Fylkeseldreråda si samling v/ Gunda Falao Sparre. • Aktuelle saker til diskusjon • Tema og stad for neste samling • Evaluering av samlinga • Takk for no!

Arkivnr: 2018/16480-103

Saksbehandlar: Marielle Solheim

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	52/19	19.06.2019

Evaluering av den nasjonale eldrerådskonferansen 2019

Samandrag

Årets nasjonale konferanse for fylkeskommunale eldreråd gjekk av stabelen 20. – 22. mai i Skien i Telemark. Fylkeseldrerådet i Hordaland stilte med fire representantar, samt sekretær.

Programmet ligg vedlagt til orientering, saman med oppmodingane under konferansen frå høvesvis Frivillighet Norge og Råd for et aldervennlig Norge.

Fylkeseldrerådet vert no bedne om å evaluere denne konferansen. Var det noko i programmet som var særskild bra, og som ein kan ta med seg vidare anten i (1) eige vidare arbeid og/eller (2) eigne framtidige konferansar; er det noko de ynskjer å arbeide vidare med?

Forslag til vedtak

Saka vert lagt fram utan tilråding.

Bertil Søfteland
leiar fylkessekretariatet

Marielle Solheim
administrativ sekretær

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Den nasjonale konferansen for fylkeskommunale eldreråd 2019

TELEMARK
fylkeskommune

Velkommen til
konferanse i Skien
20–22. mai 2019

Velkommen til den nasjonale konferansen for fylkeskommunale eldreråd!

Tid og sted

Mandag 20. til onsdag 22. mai 2019
Thon Hotel Høyers
Kongensgate 6, 3717 Skien
([se kart i GoogleMaps](#))

Pris og påmelding

Meld deg på via
[telemark.pameldingssystem.no/
eldreradskonferanse-2019](http://telemark.pameldingssystem.no/eldreradskonferanse-2019).

Der finner du også oversikt over priser og annen praktisk informasjon om konferansen.
Påmeldingsfrist er onsdag 20. mars.

Program mandag 20. mai

11.00–12.30

Registrering og lunsj

12.30–12.45

Velkommen

v/ Sven Tore Løkslid, fylkesordfører,
Telemark fylkeskommune

12.45–13.00

Konstituering

13.00–13.45

Ær'e så nøye'a?

v/ Gisle Roksund, fastlege og spesialist i
allmenn- og samfunnsmedisin

13.45–14.15

Pause med forfriskninger

14.15–15.30

**Debatt rundt uttalelser fra landskonferansen,
endringsforslag**

16.00

**Avreise med buss til Notodden med en liten
matbit. Guiding Skien–Notodden og orientering
om verdensarven.**

17.30–17.45

Velkommen til Bok & Blueshuset

v/ Hilde Hem, daglig leder, Bok- og Blueshuset

17.45–18.30

Seniorene – Gull verdt for frivillighet

v/ Bjørn Lindstad, politisk seniorrådgiver,
Frivillighet Norge

19.00–20.00

Omvisning på Telemarksgalleriet og Lysbuen

20.00

Middag i Sliperihallen på Telemarksgalleriet

21.30

Avreise med buss fra Notodden.

Vi er tilbake i Skien ca. kl. 22.45

Foto: Thon Hotel Hoyers

Program tirsdag 21. mai

08.45–09.00
Kulturinnslag

09.00–09.15
Start på dagen

09.15–10.00
Debatt rundt uttalelser fra landskonferansen,
endringsforslag fortsetter

10.00–11.00
Alle vil leve lenge, men ingen vil bli gamle
v/ Runar Bakken, dosent, Universitetet i Sør-Øst
Norge

11.00–11.30
Pause

11.30–12.15
Regjeringens strategi for et aldersvennlig
samfunn
v/ Åse Michaelsen, eldre- og folkehelseminister,
Helse- og omsorgsdepartementet

12.45–15.00
Omvisning og lunsj i Brekkeparken

15.30–16.30
KS sin rolle i eldreomsorgen – rettet mot
Regjeringen og kommunene
v/ Gunn Marit Helgesen, styreleder, KS

16.30–18.45
Tid til fri disposisjon

19.00
Festmiddag med kulturinnslag i Olavsalen på
hotellet

Foto: Kristin Berge/Telemark Museum

Program onsdag 22. mai

08.45–09.00
Kulturinnslag

09.00–09.15
Start på dagen

09.15–10.15
Kosthold og ernæring for eldre i institusjon og
hjemmeboende
v/ Erlend Eliassen, kokk og ernæringsveileder,
Sandefjord kommune

10.15–10.45
Pause og utsjekking av rom

10.45–12.00
Uttalelser fra landskonferansen

12.00–12.15
Avslutning

12.15
Lunsj og hjemreise

Meld deg
på før
20. mars.

Spørsmål om konferansen rettes
til: Finn-Egil Aure,
leder, Telemark
fylkeskommunale elderåd
e-post: finnegilaure@gmail.com

Om bidragsyterne

Sven Tore Løkslid

Sven Tore Løkslid har vært fylkesordfører i Telemark siden 2015, et fylke med 17 kommuner. Han kommer fra Hjartdal, der han var ordfører i perioden 2011–2015.

Foto: Hanna Hekkelstrand

Gisle Roksund

Gisle Roksund er spesialist i allmenn- og samfunnsmedisin og samfunnsdebattant. Han er nå fastlege i Skien, og leder for Norsk forening for allmenntilleggsmedisin.

Bjørn Lindstad

Som politisk seniorrådgiver i Frivillighet Norge jobber han med frivillighetspolitiske spørsmål med særlig vekt på lokal og regional frivillighetspolitikk, samt ideelle organisasjoner på helse- og velferdssfeltet. Han har bakgrunn fra flere andre organisasjoner og har jobbet som seksjonsleder og oppvekstkoordinator i Asker kommune, og har skrevet både faglitteratur og skjønnlitteratur.

Runar Bakken

Runar Bakken er dosent ved Universitetet i Sørøst-Norge; Institutt for sykepleie og helsevitenskap og Fakultet for helse- og sosialvitenskap. Han har skrevet en rekke bøker, blant andre Mann i Ingenmannsland (2004), Englevakt – om rekrutteringskrise i den kommunale eldreomsorg (2009), Frykten for alderdommen (2014) og Alle vil leve lenge, men ingen vil bli gamle (2018).

Åse Michaelsen

Eldre- og folkehelseministeren har ansvaret for politikken knyttet til kommunale pleie- og omsorgstjenester, helsefremmende og forebyggende arbeid innen fysisk og psykisk helse, sosial ulikhet i helse, ernæring og mattrygghet, alkohol-, narkotika- og tobakksforebygging og smittevern. Åse Michalsen har vært stortingspolitiker siden 2005.

Foto: Stortinget

Gunn Marit Helgesen

Gunn Marit Helgesen er politisk leder av Kommunenes Sentralforbund siden 2012. Hun var fylkesordfører i Telemark fra 2003 til 2011, etter to perioder som fylkesvaraordfører. I dag er hun gruppeleder i Fylkestinget og sitter i fylkesutvalget i Telemark. Hun har og har hatt en rekke tunge internasjonale og nasjonale verv, som utgjør en betydelig politisk ballast.

Foto: KS/Johnny Syversen

Erlend Eliassen

Erlend Eliassen, avdelingsleder og kostøkonom v/ Nygård bo og behandlingssenter, Sandefjord kommune. Fylkesvinner i konkurransen «Gyllene øyeblikk» i 2015 og har mottatt æres-diplom fra regjeringen for arbeidet med å benytte ny teknologi og innovasjon innen mat til eldre og syke. Ønsker å inspirere og skape endring slik at mat og ernæringen får den rette plassen og oppmerksomheten som den må ha.

Trude Drevland

Trude Drevland er nyvalgt leder av Råd for et aldersvennlig Norge som avløser Statens seniorråd. Rådet er en del av overbygningen for eldreformen Leve hele livet som startet 1. januar 2019. Hun har lang politisk erfaring, med en rekke sentrale tillitsverv, blant annet som ordfører i Bergen. Trude Drevland er spesielt invitert til konferansen.

Meldingar frå Frivillighet Norge og Råd for et aldersvennlig Norge

Frivillighet Norge v/ Bjørn Lindstad:

Hei, og takk for sist.

Vedlagt ligger foredraget jeg holdt for dere i det flotte kulturhuset på Notodden. Mot slutten snakket jeg om hvor viktig det er at fylkeskommunen igangsetter et arbeid med å utvikle en frivillighetspolitikk. Frivillighet Norge og KS arbeider for at kommuner og fylkeskommuner har en frivillighetspolitikk. I foredraget trakk jeg frem Telemark fylkeskommune som et foregangsfylke. Frivillighetspolitikk er en sak som berører eldres levekår fordi de frivillige organisasjonene bidrar med å forebygge ensomhet, øker trivsel, bo-evne, samfunnsdeltakelse, også blant eldre. Men da trenger man en tettere dialog og samhandling mellom kommune/fylkeskommune og frivillig sektor. Dette blir enda viktigere nå som mange kommuner og fylkeskommuner blir større.

I og med at eldrerådene selv kan ta opp saker som berører eldre sine levekår ønsker jeg å minne dere på utfordringen fra Frivillighet Norge. Vi trenger drahjelp fra dere for å sette behovet for en frivillighetspolitikk på dagsorden i de fylkeskommunene som ikke har det.

Per i dag ser det ut som Agderfylkene, Troms og Finnmark, Hedmark, Oppland og Vestfold er de fylkene som ikke har igangsatt noen prosesser for å utvikle en fylkeskommunal frivillighetspolitikk. Vår utfordring til dere er:

1. Hvordan kan de fylkeskommunale eldrerådene påvirke fylkeskommunene til å utvikle og vedta en frivillighetspolitikk i dialog med de frivillige organisasjonene regionalt?

Og jeg har lyst til å legge til:

2. Hvordan kan de fylkeskommunale eldrerådene påvirke fylkeskommunene til å bli gode tilretteleggere for kommunene slik at de igangsetter arbeid med å utvikle og vedta en frivillighetspolitikk i dialog med de frivillige organisasjonene lokalt?

Og her er linkene til de korte videofilmene. Ta gjerne en titt en gang til:

<https://vimeo.com/85233426>

<https://www.youtube.com/watch?v=q1vooVsvt74>

Råd for et aldersvennlig Norge v/ Ingrid Køhler Knutsen:

Statsråden inviterte til å gi innspill til veilederen for eldrerådsarbeid. De som ønsker, kan også sende innspillet til oss i programmet for et aldersvennlig Norge.

Sendes til: aldersvennlig@helsedir.no

Kontaktperson: Ingrid Køhler Knutsen

Jeg er lovet å bli tatt med i arbeidet med veilederen og trenger innspill fra eldrerådene.

Ingrid Køhler Knutsen

Arkivnr: 2018/16480-98
Saksbehandlar: Marielle Solheim

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	53/19	19.06.2019

Haustkonferansen 2019

Samandrag

Haustkonferansen er ei årleg konferanse for dei kommunale eldreråda i Hordaland, i regi av fylkeseldrerådet i Hordaland. Den komande regionreforma vil ha følgjer for årets konferanse.

Det konstituerande fylkestinget for nye Vestland fylkeskommune vil gå føre seg 15. og 16. oktober, og det skal da veljast nye medlemmer til fylkeseldrerådet. Det nye fylkeseldrerådet trer i kraft beinveges, og det gamle fylkeseldrerådet, slik det er i dag, vil frå då av og ut året berre drive naudsynt avviklande verksemd.

Dersom Haustkonferansen skal arrangerast i år er føresetnadane frå den administrative leiinga at dette vert ei felles konferanse for Hordaland og Sogn og Fjordane, utan ekstraløyvingar i budsjettet. Fylkeseldrerådet i Sogn og Fjordane har blitt bedne om å ta stilling til om dei ynskjer og har høve til å arrangere ei slik konferanse saman med fylkeseldrerådet i Hordaland, og 07.06.19 svara dei tilbake at fylkeseldrerådet i Sogn og Fjordane ikkje ynskjer å arrangere ei slik konferanse i 2019. Fylkeseldrerådet i Sogn og Fjordane ynskjer heller å arrangere ei slik samling våren 2020, og grunngjer dette med at arbeidet gjerne ikkje er i gang i ein del av dei kommunale eldreråda i november, og dessutan generell stor arbeidsmengde til hausten.

Dette vil seie at haustkonferansen 2019 utgår.

Fylkeseldrerådet vert no bedne om å vedta om haustkonferansen 2019 skal erstattast av ei konferanse for dei fylkeskommunale eldreråda i nye Vestland fylkeskommune våren 2020. Dersom konferansen skal arrangerast våren 2020 vil det vere fylkeseldrerådet i nye Vestland fylkeskommune som vil vere fungerande under konferansen, men ein må vurdere om det vil vere nok tid for det nye fylkeseldrerådet å arrangere ei slik konferanse frå starten av. Fylkeseldrerådet vert difor og bedne om å vurdere om de ynskjer å starte planlegginga med Sogn og Fjordane, særkild med tanke på tid og stad, og eventuelt tema og førelesarar. Ein må ta sikte på at eventuell vidare planlegging med Sogn og Fjordane vil gå føre seg via videomøter, noko det er gode høve for på fylkeshuset.

Forslag til vedtak

Saka vert lagt fram utan tilråding.

Bertil Søfteland
leiar fylkessekretariatet

Marielle Solheim
administrativ sekretær

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Arkivnr: 2018/16480-96
Saksbehandlar: Marielle Solheim

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	54/19	19.06.2019

Invitasjonar til orienteringar i neste møte for fylkeseldrerådet

Samandrag

Fylkeseldrerådet vert bedne om å ta stilling til kven dei ynskjer å invitere til å halde orienteringar i neste møte i FYEL, september 2019.

Rådet har ved tidlegare høve foreslått å invitere økonomi- og organisasjonsavdelinga for å orientere om budsjett for fylkeseldrerådet i nye Vestland fylkeskommune, samt kultur- og idrettsavdelinga for å orientere om aktivitetar for eldre og den kulturelle spaserstokken, og desse kan no vere aktuelle kandidatar.

Forslag til vedtak

Saka vert lagt fram utan tilråding

Bertil Søfteland
leiar fylkessekretariatet

Marielle Solheim
administrativ sekretær

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.